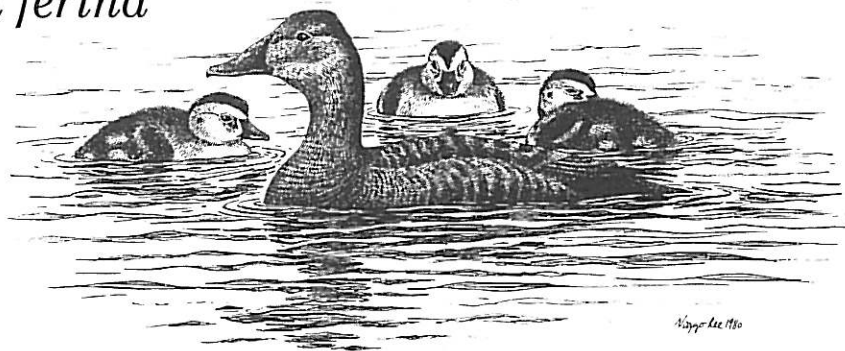

Taffeland *Aythya ferina*

Global utbredelse

Taffelanda er hovedsakelig utbredt i den sentrale del av Vest-Palearktis, i et belte fra Baikal-sjøen sør til Svartehavet, nord til Finland og Sverige, ellers mer spredt inn i Sentral-Europa og Storbritannia. Arten har sitt viktigste hekkeområde i de vegetasjonsrike sjøene i steppesonen.

Norsk utbredelse og habitatvalg

Taffelanda er en nykomling som norsk hekkefugl, og Norge ligger i ytterkant av artens hovedutbredelse. Dette — kombinert med at det finnes få egnede hekkebiotoper — gjør at arten er en sjelden hekkefugl hos oss. I perioder da bestandene er store i våre naboland kan arten opptre mer alminnelig også her i landet. De eneste kjente norske hekkefunn er gjort i en slik periode. Som en representant for sørlige og krevende arter finnes taffelanda hos oss typisk i de rike jordbruksområdene med vegetasjonsrike sjøer, slik en f.eks. finner på Østlandet, Lista og Jæren.

Arten har spesielle krav til hekkebiotopen. Den foretrekker grunne, næringsrike sjøer 0.5-1 (2) m dype, med frodig vegetasjon. Reiret plasseres gjerne på holmer og øyer for å redusere faren for predasjon. I trekketidene påtreffes arten vanligvis i ferskvann, men kan når disse fryser igjen også sees i grunne havområder. Taffelanda lever i større grad enn andre *Aythya*-arter av vegetabilsk føde, og er derfor mer knyttet til ferskvannlokaliteter året rundt.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Det første sikre hekkefunn av taffeland i Norge var i Gjølssjøen i Østfold 1972. Før dette var arten jevnlig sett i Gjølssjøen fra 1962. Senere i Atlas-perioden er det gjort hekkefunn her i 1979 (2 kull) (Lunde m.fl. 1980). Arten er påvist hekkende på ytterligere to lokaliteter i Norge. I Møre og Romsdal hekket arten i 1977 og 1978 i Djupvikvatnet, og fikk fram hhv. 7 og 2 unger her (A.O. Folkestad pers. medd.). Helle-sjøvann i Akershus har vært artens viktigste tilholdssted i Norge. Her hekket den første gang i 1976 og siden årlig fram til 1981. De første årene hekket bare noen få par årlig, mens i de siste årene var den som mest tallrik med inntil 10-15 par. Taffelanda sees fortsatt i til dels store antall både i Gjølssjøen og Helle-sjøvann i hekkesesongen, men det foreligger ingen kjente hekkefunn fra slutten av 1980-tallet eller fra begynnelsen av 1990-tallet. Det er likevel sannsynlig at arten fortsatt hekker, i det minste i Helle-sjøvann (J.R. Gustad pers. medd.).

De norske hekkefunnene fra slutten av 1970-tallet skal sees i sammenheng med en kraftig økning i den svenske bestanden i denne perioden (SOF 1990). Også i Sverige er taffelanda en forholdsvis nyinn-

vandret art fra 1850-årene (Bauer & Glutz 1992). Høsten og vinteren 1978/79 foregikk dessuten den hittil største kjente invasjon av taffeland over det meste av landet (se f.eks. Håland 1979). I senere tid har taffelandbestanden avtatt sterkt i Sverige (SOF 1990), noe som kan ha vært en medvirkende faktor til at arten ikke lenger kan regnes som en fast hekkefugl i Norge.

Hekkebiologi

Taffelanda hekker i monogame parforhold. I motsetning til mange andre dykkender danner taffelanda vanligvis par på vinterkvarteret tidlig om våren, eller etter at de er ankommet til hekkeplassene. Dette reflekteres bl.a. ved at høst- og vinterflokkene har stor overvekt av det ene kjønn. Grunne, vegetasjonsrike sjøer med minst 50 da stor åpen vannflate foretrekkes vanligvis som hekkeplass. Ved tett hekkebestand kan også mindre sjøer tas i bruk. Reirplassen legges vanligvis nær vannkanten og ikke lenger unna enn ca. 10 m. Reiret er godt skjult i vegetasjonen slik at hunnen kan gli av reiret ubemerket ved forstyrrelser. Som en ekstra beskyttelse dekker hun ofte over eggene når reiret forlates.

Legger vanligvis 6-9 (inntil 14) egg i mai/juni. Større eggantall skyldes at flere hunner har lagt egg i samme reiret. Etter 25 dager klekkes eggene. Ungene finner selv føde fra samme dag. Bare hunnen passer ungene, og ved fare kan hun «senke» seg ned i vannet mens hun ytrer fare-låter. Ungene blir flygedyktige ved 50-55 dagers alder. Hunnen kan pga. begynnende myting forlate kullet rett før ungene er helt flygedyktige (Cramp 1977). Ved mislykket første hekkeforsøk kan taffelanda legge et andre kull. Av vellykkete kull når vanligvis 2/3 av ungene flygedyktig alder. Taffelanda kan bli inntil 20 år, men dette er nok en alder svært få villlevende taffelender når.

Trekkforhold

Pga. det milde vinterklimaet i Vest-Europa overvintret store antall taffelender her, men arten overvintret generelt lenger sør enn f.eks. toppanda. Trekker vanligvis tidlig på høsten i september-oktober, mens mange taffelender hos oss først trekker sørover når ferskvannene fryser til i november-desember. I milde vintre overvintret taffelanda hos oss i større antall bare i de vegetasjonsrike sjøene på Jæren. De viktigste vinterområdene er ellers De britiske øyer, fra Danmark og sørover til Nederland. De store mengdene som overvintret i Nord-Afrika kommer trolig fra steppemrådene i det tidligere Sovjetunionen. Om våren ankommer taffelanda vanligvis hekkeplassene i slutten av april og i mai.

Øystein R. Størkersen

Taffeland *Aythya ferina*

- 3 ● Konstatert hekking
- 9 ● Sannsynlig hekking
- 10 • Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

